

Homeopathie en *non-dualiteit*

18

In een tweeluik zal arts voor homeopathie Fernand Debats speuren naar 'non-duale' elementen in de homeopathie – elementen die geen begin en geen einde kennen. In dit nummer het eerste deel van het tweeluik: wat verstaan we onder non-dualiteit?

Door Fernand Debats, arts voor homeopathie en redactielid

Non-dualiteit kun je alleen maar direct ervaren. Bij een eerste kennismaking met dit begrip is dat het belangrijkste kenmerk. Je kunt non-dualiteit niet begrijpen. Je kunt wel beredeneren wat het is. Dat gaat als volgt.

Stel je voor dat alles er altijd geweest is, dat er geen begin is aan de wereld, aan de kosmos. Alles is er gewoon altijd geweest. Dat brengt ons bij het begrip eeuwigheid, want als het er altijd

geweest is, kan het ook altijd blijven in een of andere vorm. Dat wat er is, kan niet zomaar overgaan in 'niets'. Eeuwigheid gaat ons verstand te boven: iets wat is zonder begin en zonder eind. Nu kun je ook zeggen dat alles er niet altijd is geweest, het komt ergens vandaan. Het is ontstaan of gemaakt. Er is een kracht die de wereld gemaakt heeft, lang geleden. Je kunt dit een schepende kracht noemen, of je kunt het god noemen of het een

andere naam geven – dat maakt niet uit. Sommigen denken dat de oerknal het begin is geweest, maar dan rijst de vraag hoe die in gang is gezet. Wat was er vóór de oerknal? We zitten dus met een paradox die niet te begrijpen is: ofwel alles is er altijd geweest ofwel het is gemaakt uit niets. In het eerste geval doet zich het probleem voor dat we zullen moeten accepteren dat er zoiets is als eeuwigheid, wat we niet kunnen bevatten. In het tweede geval zullen we moeten accepteren dat er iets uit niets is ontstaan of geschapen. Met andere woorden, we worden geconfronteerd met twee onbegrijpelijke realiteiten: 'niets' en 'eeuwigheid'. Zowel 'niets' als 'eeuwigheid' hebben geen begin en geen einde. Zowel 'niets' als 'eeuwigheid' zijn non-duaal.

GODDELIJKE VONK

Wij mensen zijn duale wezens. We hebben een begin en een einde, zowel in de ruimte als in de tijd. Ons lichaam is begrensd en ons leven is eindig. Het leven komt tot uiting in ons lichaam. Zodra we ons lichaam niet meer hebben, zeggen we dan ook dat we niet meer leven. Hoe komt het nu dat zoiets als 'leven' in ons lichaam komt? Hoe kan leven en materie aan elkaar gekoppeld worden? Waar blijft dat leven als we doodgaan? De vraag waar leven vandaan komt, is van dezelfde orde als de hierboven gestelde vragen. Ofwel leven is er altijd geweest en van generatie op generatie doorgegeven in de planten-, dieren- en mensenwereld, ofwel het komt ergens vandaan en dan is het ontstaan uit iets wat zelf 'niet-leven' is. Leven heeft dus een non-duale kern in zich. Dit wordt tot uitdrukking gebracht in zinnen als: god is in alles, in alles is een 'goddelijke vonk', de scheppingskracht is in alles aanwezig wat deel uitmaakt van de schepping. Zolang er mondelinge en schriftelijke overlevering bestaat, kennen we meldingen van mensen die directe, metafysische ervaringen beschrijven van deze aan alles ten grondslag liggende eenheid. Mysticici uit alle tijden hebben onafhankelijk van elkaar directe ervaring van het goddelijke, de eenheid of de waarheid beschreven. Iedereen heeft in zijn leven wel eens kortere of langere eenheidservaringen gehad, diepe ontroering wanneer we een spelend kind gadeslaan, of wanneer we een pasgeboren kind in onze armen houden. Een intens beleven van het mysterie van het leven zelf, het onbegrijpelijke van het leven zelf ervaren. Momenten

van diepe compassie, van opgaan in de natuur, opgaan in een creatief proces als schilderen of musiceren. Op zulke momenten maak je contact met de non-dualiteit, je gaat erin op, je vergeet jezelf en de tijd staat stil.

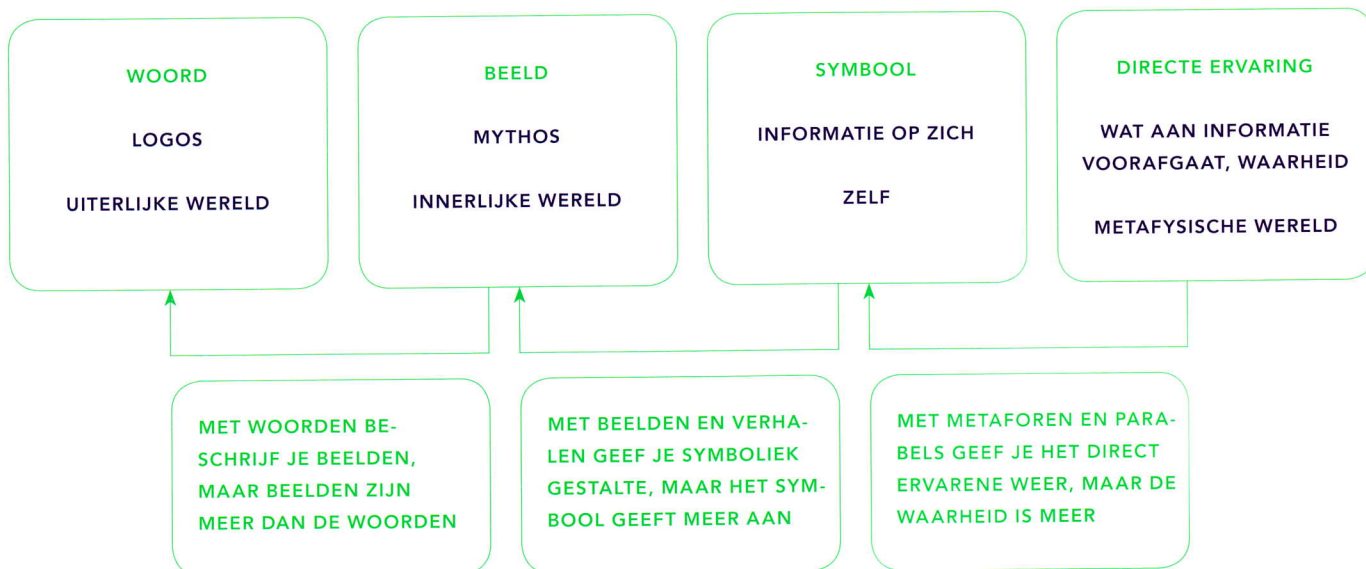
In vele culturen zijn mystieke scholen tot ontwikkeling gekomen die methoden ontwikkelden om te leren deze eenheidservaring in te gaan en langdurig te ervaren, bijvoorbeeld het zenboeddhisme, de kabbalistiek, het soefisme en de christelijke mystiek.

DE VOS EN DE RAAF

Mensen hebben een diepgeworteld gevoel voor symboliek en rituelen, dat het mogelijk maakt delen van de werkelijkheid te ervaren die met het verstand onbereikbaar zijn. Symboliek en rituelen zijn meer met onze intuïtie verbonden dan met ons denkvermogen. Bij het waarnemen van de werkelijkheid om ons heen leveren onze zintuigen, inclusief het 'zesde zintuig', ons materiaal. Dit kunnen we met ons verstand duiden met behulp van taal, maar ook met onze intuïtie door middel van symbolen en rituelen. Mysticici en mystieke scholen maken dan ook veelvuldig gebruik van symbolen, rituelen, metaforen en parabels om

Illustratie uit Fables van Jean de la Fontaine, 'Le Corbeau & le Renard'

Figuur 1

anderen deelgenoot te maken van hun ervaringen. Hoe parabels, net als symbolen en rituelen, beter in staat zijn ons inzichten te verschaffen, wordt duidelijk uit de fabel van de vos en de raaf. De raaf heeft een kaas gevonden en houdt die, gezeten op een boomtak, in zijn bek. Reintje de vos heeft wel zin in een lekker stuk kaas en begint de raaf te paaien door hem te vleien en zijn mooie stem te prijzen: 'Je kunt zo mooi zingen, vriend raaf, laat eens een mooi deuntje horen.' Uiteindelijk zwicht de raaf voor al die vleierij, opent zijn snavel om zijn krassende stem te verheffen en daar verdwijnt zijn kaas... in de bek van Rein. Dit verhaal geeft op een zeer beeldende en directe manier zijn boodschap. Veel

20

'Als je in contact komt met non-dualiteit, vergeet je jezelf en staat de tijd stil'

indringender dan de raad: 'Pas op voor vleiers en wees niet ijdel.' Het verhaal komt veel dieper bij ons binnen en de boodschap wordt ons meer dan duidelijk zonder dat die direct in woorden wordt weergegeven. Denk hierbij ook aan bijbelse parabels als die van de verloren zoon.

ZEGGINGSKRACHT

Iedere schilder en dichter weet dat beelden en beeldende taal directe en diepe communicatiemiddelen zijn. Ook componisten en choreografen weten dat hun scheppingen direct doordringen in onze ziel, in onze innerlijke wereld, waar woorden tekortschieten. Beelden zijn weliswaar te beschrijven in woorden, maar deze woorden bevatten altijd minder informatie dan het beeld zelf. Op dezelfde manier bevatten symbolen meer informatie dan beelden. Zo is het kruis een veelomvattend symbool en om

de betekenis volledig duidelijk te maken, is al gauw een heel boekwerk nodig. Een symbool kan een grote hoeveelheid zeer geconcentreerde, gecondenseerde informatie vertegenwoordigen. In figuur 1 heb ik dat samengevat: woorden die in de uiterlijke wereld van de 'logos', de rede, uitstekend voldoen als communicatiemiddel, schieten tekort voor de beschrijving van beelden in onze innerlijke wereld. Beelden hebben weer minder zeggingskracht en bevatten minder informatie dan symbolen en rituelen.

VLAMMENDE KLEUREN

De laatste stap in deze volgorde is die naar de directe ervaring. Directe ervaring gaat als het ware vooraf aan informatie. Elke vorm van communicatie schiet tekort om directe ervaring weer te geven. Dat is de reden dat mystici vergelijkingen en parabels nodig hebben om ons een idee te geven van hun ervaringen en wijsheid.

Ten slotte: in haar boek *Spirituele crises* (Van Gorcum, 2007) citeert Fransje de Waard een verslag van de Canadese arts en psycholoog Richard Bucke, die zo'n directe ervaring heeft gehad: 'In één klap, zonder enige waarschuwing, was ik gehuld in een wolk van vlammeende kleuren. Een moment lang dacht ik aan brand, een immens grote brand ergens nabij in die grote stad; het volgende moment wist ik dat het vuur in mijzelf brandde. Onmiddellijk daarna kwam er een gevoel van verrukking over me, van een ongekende vreugde die samenging of direct gevolgd werd door een intellectuele illuminatie die onmogelijk te geloven was, maar ik zag dat het universum niet van dode materie gemaakt is, maar integendeel, een levende Aanwezigheid is; ik werd mij in mezelf bewust van eeuwig leven. Het was geen overtuiging dat ik eeuwig zou leven, maar een bewustzijn dat ik op dat moment eeuwig leven bezat; ik zag dat alle mensen onsterfelijk zijn; dat de kosmische orde zo is dat zonder enige twijfel alle dingen samenwerken voor het welzijn van alles en iedereen; dat het grondbeginsel van de wereld, van alle werelden, datgene is wat wij liefde noemen, en dat het geluk van alles en iedereen op de lange duur absoluut vaststaat.' •

Non-duale elementen
in de *homeopathie*

In een tweeluik speurt arts voor homeopathie Fernand Debats naar 'non-duale' elementen in de homeopathie – elementen die geen begin en einde kennen. In dit nummer het tweede deel van het tweeluik: wat zeggen de grote homeopaten over non-dualiteit?

Door Fernand Debats, arts voor homeopathie en redactielid

13

In het eerste deel van dit artikel, dat in het vorige nummer verscheen, zagen we dat non-dualiteit gaat over het direct ervaren van de werkelijkheid. Ken Wilber wijst er in zijn boek *Integrale psychologie* op dat vrijwel alle filosofische en spirituele stromingen het erover eens zijn dat de werkelijkheid is samengesteld uit verschillende hiërarchisch geordende bestaansniveaus, in aantal variërend van drie (lichaam, ziel en geest) tot meer dan honderd. Ik ben in het eerste deel van dit artikel uitgegaan van vier niveaus: de werkelijkheid zelf die alleen direct ervaren kan worden, het zelf dat met symboliek is weer te geven, onze innerlijke wereld die we kunnen kennen door middel van beelden, en de uiterlijke wereld waarin we met woorden kunnen communiceren. In dit tweede deel gaan we onderzoeken in hoeverre in de homeopathie non-duale elementen voorkomen.

NON-DUALE ELEMENTEN BIJ HAHNEMANN

In *Organon der geneeskunst* van Samuel Hahnemann (1755-1843) lezen we in paragraaf 9: 'Als de mens gezond is, heerst de spirituele levenskracht (autocratie), die als Dynamis het stoffelijk lichaam (het organisme) doet leven, onbeperkt. Ze houdt al zijn delen in een bewonderenswaardig harmonische, levende werking, die zich uit in voelen en handelen, zó, dat de met verstand toegeruste Psyche zich vrij van dit levende, gezonde instrument kan bedienen voor de hogere bedoelingen van ons bestaan.' De levenskracht wordt hier duidelijk gezien als iets van hogere orde: 'Hoe en waarom de levenskracht het organisme tot zijn

ziekelijke manifestaties brengt, d.w.z. hoe ze de ziekte maakt, is voor de arts van geen enkel nut; dat zal voor hem altijd verborgen blijven. De Heer van het Leven liet hem alleen datgene zien wat hij van de ziekte moest weten om die afdoende te kunnen genezen.'

Dat er nu eenmaal dingen zijn die we niet kunnen waarnemen of begrijpen, neemt Hahnemann als vanzelfsprekend aan. Wanneer we weten dat hij vrijmetselaar was, verbaast het ons niet dat hij terminologie gebruikt die zijn spirituele inzichten zichtbaar maken.

NON-DUALE ELEMENTEN BIJ HERING

De wet van Hering zegt dat ziekten in een specifieke rangorde ontstaan en ook weer in een specifieke rangorde genezen. Hering (1800-1880) ontdekte bij zijn patiënten dat ze oude klachten terugkregen wanneer ze van chronische klachten genazen. Deze oude klachten blijken minder belastend voor het organisme als geheel dan de recentere. Astma uit zich wanneer eczeem onderdrukt wordt en eczeem keert terug bij genezing van de luchtwegen. De volgorde van binnen naar buiten is dus gunstig. Bij verschuiving van binnen naar buiten neemt het algemene welbevinden van de patiënt toe. Mensen ervaren dit op een heel overtuigende manier, maar weten er vaak geen goede woorden voor te vinden. Woorden die gebruikt worden, zijn 'rustiger', 'laconieker', 'vrijer' en dergelijke. Of men zoekt naar een vergelijking, bijvoorbeeld: 'alsof ik minder gehinderd word door verantwoordelijkheden'.

Hahnemann formuleert het als volgt in paragraaf 253 van *Organon der geneeskunst*: 'Bij alle ziekten, vooral bij de snel ontstane (acute), is van de tekenen die een klein, niet voor ieder zichtbaar begin van verbetering of verergering aantonen, de toestand van de stemming en de hele manier van doen van de patiënt het meest betrouwbaar en duidelijk. In het geval van een nog zo klein begin van verbetering blijkt dat daaruit, dat de patiënt zich meer op zijn gemak voelt en geestelijk vrijer; hij vat meer moed en hij gedraagt zich als het ware weer natuurlijker.' Deze formuleringen, maar vooral het gegeven dat er zo moeilijke woorden voor te vinden zijn, vormen een aanwijzing dat er een beweging in de richting van de alleen direct ervaarbare werkelijkheid tot stand is gekomen. De wet van Hering is een belangrijk element van de non-duale inhoud van het homeopathische gedachtegoed.

NON-DUALE ELEMENTEN BIJ KENT

James Tyler Kent (1849-1916) is naast Constantine Hering een van de grootsten in de homeopathie. Hij werd 'bekeerd' tot de homeopathie toen zijn vrouw door een arts voor homeopathie van haar slapeloosheid genezen werd, nadat ze al overal geweest was en nergens soelaas had gevonden. In zijn theoretische werk *Lectures on homoeopathic philosophy* ontwikkelt Kent een methode om symptomen te rangschikken in volgorde van belangrijkheid. Deze grijpt direct terug op de inzichten van de Zweedse geleerde en mysticus Swedenborg.

Enkele citaten uit Kents *Lectures*: 'Iedere wetenschap leert, en ieder onderzoek met een wetenschappelijk karakter bewijst dat alles wat bestaat er is omdat er iets aan voorafging', 'Symptomen

NON-DUALE ELEMENTEN BIJ SWEDENBORG

Dit onderscheid tussen wil en verstand (*will* en *understanding*) komt rechtstreeks uit de leer van Swedenborg. We lezen in diens visionaire boek *Hemel en Hel*: 'Ten aanzien van de vereniging van verstand en wil en haar gelijkheid met vereniging van het goede en het ware zal hier eerst iets vooraf moeten worden gezegd, omdat die vereniging in de geestenwereld wordt bereikt. De mens bezit zowel een verstand als een wil; het verstand ontvangt waarheden en wordt gevormd uit die waarheden; de wil ontvangt het goede en wordt gevormd door het goede. Om die reden noemt de mens wat hij door zijn verstand begrijpt, waarheid; en wat hij wil en daarom denkt, noemt hij goed... In die mate nu als de waarheden van zijn verstand verenigd zijn met het goede van zijn wil, dus in die mate als de mens het ware wil en daarom doet, heeft hij de hemel in zichzelf; want, zoals boven is opgemerkt, de vereniging van het goede en het ware is de hemel.'

In de vierdeling waarvan ik ben uitgegaan, is het verstand gelokaliseerd in de uiterlijke wereld van het denken en de logica. De wil komt via onze innerlijke wereld uit een hogere oorsprong. Willen of niet willen staat los van denken en stamt uit onze innerlijke wereld en uit ons hogere zelf. Intuïtie is weten zonder denken of woorden. Willen is besluiten zonder denken of woorden.

NON-DUALE ELEMENTEN IN DE MODERNE HOMEOPATHIE

De homeopathische diagnostiek is de laatste vijftien jaren uitgebreid met een aanpak die gebruik maakt van herkenning op symbolisch niveau. In kennisgebieden die zich op dit symbolische niveau begeven, zien we steeds dat symboolinhouden met associatieve woordreeksen worden aangeduid. In de astrologie

Homeopathie ontwikkelt zich van woord-homeopathie via beeld-homeopathie naar symbool-homeopathie

zijn slechts de taal van de natuur, spreken als het ware en tonen zo klaar als daglicht de innerlijke natuur van de zieke man of vrouw', 'Het is nonsens te zeggen dat de patiënt voor de lokalisatie van een ziekte niet ziek is', 'Als we materiële ideeën hebben over ziekte, zullen we ook materiële ideeën hebben over manieren om te genezen', 'Mensen worden niet ziek van uitwendige dingen, niet van bacteriën of omgeving, maar van oorzaken in hemzelf. Wanneer de homeopaat dit niet ziet, kan hij de ziekte niet juist waarnemen. Onorde in de "vitale economie" is er in de eerste plaats en deze onorde manifesteert zich door symptomen en afwijkingen.'

Een interessante passage is de volgende: 'De combinatie van deze twee, de wil en het verstand maken de mens uit; gezamenlijk brengen ze leven en activiteit tot stand, ze vormen het lichaam en veroorzaken alles in het lichaam. Wanneer de wil en het verstand ordentelijk functioneren, hebben we een gezonde mens. Het is niet onze bedoeling verder terug te gaan dan deze twee. Het volstaat te zeggen dat ze geschapen zijn. Want de mens is zijn wil en verstand, en zijn lichaam is het huis waar hij in woont.'

bijvoorbeeld geeft Thomas Ring (*Astrologische Menschenkunde*, deel I) als omschrijving voor de werkingssfeer van Saturnus het volgende lijstje: ouderdom, eindstadia, resultaten uit het voorafgaande, traditie, droog, vastgemaakt, verhard, consequent, opgestapeld weten, trouw aan principes, afgesloten, ontoegankelijk, eenduidig, feit en structuur. Om de symbolische inhoud van de Sefiroth uit de levensboom van de kabbala inzichtelijk te maken, worden eveneens woordreeksen gebruikt. Zo wordt de werkingssfeer van de Sefira Gevurah omschreven als 'de god van macht en kracht, de krachtige, de strenge, de edelmoedige, de brandende, krachtige vuurslangen, de vurige, de ontstuitige'. Verder wordt Gevurah geassocieerd met de planeet Mars, het navelchakra, de kleur rood, de robijn en het metaal ijzer. Bij de groepsanalyse (zie: 'Het periodiek systeem der elementen en groepsanalyse', pagina 28) zien we dat eveneens associatieve reeksen gebruikt worden om de werkingssfeer aan te geven van de middelen uit het periodiek systeem. Homeopathie ontwikkelt zich zo van woord-homeopathie via beeld-homeopathie naar symbool-homeopathie. Hiermee wordt de tendens in de homeopathie in de richting van het non-duale zichtbaar. •